

Honkajoen kunnan esi- ja perusopetuksen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Sisällys

1. Johdanto	2
2. Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvä lainsäädäntö	2
3. Toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman tavoitteet	6
4. Tasa-arvotyön periaatteet Honkajoella	6
5. Tasa-arvotilanne Honkajoella	7
6. Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävät toimenpiteet 2019-2022.....	8

1. Johdanto

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) siihen tehdyt uudistukset (232/2005 ja 1329/2014) sekä yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) velvoittavat opetuksen järjestäjän huolehtimaan siitä, että jokaisessa oppilaitoksessa on 1.1.2017 alkaen voimassaoleva tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma. Opetushallitus on julkaissut aiheeseen liittyvän oppaan ”Tasa-arvotyö on taitolaji”, jota on käytetty apuna laadittaessa Honkajoen perusopetuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa.

Honkajoen esi- ja perusopetuksen tasa-arvosuunnitelma on laadittu esi- ja perusopetuksen yhteistyönä kevätlukukaudella 2019. Suunnitelman toteutumista seurataan ja sitä päivitetään tarvittaessa tai vähintään kolmen vuoden välein. Suunnitelmaan sisällytetään tilannearvio nykytilasta, kehittämiskohteiksi valitut asiat ja toimenpiteet niiden kehittämiseksi. Suunnitelman päivityksiin kirjataan arvio aikaisemman suunnitelman toteutumisesta, tehdyistä toimenpiteistä ja mahdollisista tuloksista.

2. Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvä lainsäädäntö

LAKI NAISTEN JA MIESTEN VÄLISESTÄ TASA-ARVOSTA

5 § (30.12.2014/1329)

Tasa-arvon toteuttaminen koulutuksessa ja opetuksessa

Viranomaisten ja koulutuksen järjestäjien sekä muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen on huolehdittava siitä, että työillä ja pojilla sekä naisilla ja miehillä on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen sekä että opetus, tutkimus ja oppiaineisto tukevat tämän lain tarkoituksen toteutumista. Tasa-arvoa edistetään koulutuksessa ja opetuksessa lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen.

5 a § (30.12.2014/1329)

Toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi oppilaitoksissa

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden tai opiskelijoiden kanssa. Suunnitelma voidaan sisällyttää osaksi opetussuunnitelmaa tai muuta oppilaitoksen suunnitelmaa.

Tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää:

1) selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta;

2) tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi;

3) arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.

Eryitystä huomiota tulee kiinnittää oppilas- tai opiskelijavalintoihin, opetuksen järjestämiseen, oppimiseroihin ja opintasuoritusten arviointiin sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerralla.

6 c § (30.12.2014/1329)

*Sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisy
Viranomaisten, koulutuksen järjestäjien ja muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen
sekä työnantajien tulee ennaltaehkäistä sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun
perustuvaa syrjintää tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti.*

Edellä 1 momentissa tarkoitettu velvoite tulee ottaa huomioon oppilaitoksen ja työnantajan 5 a ja 6 a §:n mukaisia tasa-arvosuunnitelmia valmisteltaessa ja tasa-arvoa edistävästä toimenpiteistä päätettäessä.

7 § (30.12.2014/1329)

Syrjinnän kieltö

Välitön ja välillinen syrjintä sukupuolen perusteella on kielletty.

Välittömällä sukupuoleen perustuvalla syrjinnällä tarkoitetaan tässä laissa:

- 1) naisten ja miesten asettamista eri asemaan sukupuolen perusteella;*
- 2) eri asemaan asettamista raskaudesta tai synnytyksestä johtuvasta syystä;*
- 3) eri asemaan asettamista sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella.*

Välillisellä sukupuoleen perustuvalla syrjinnällä tarkoitetaan tässä laissa:

- 1) eri asemaan asettamista sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun nähden neutraalilta vaikuttavan säännöksen, perusteen tai käytännön nojalla, jos menettelyn vaikutuksesta henkilöt voivat tosiasiallisesti joutua epäedulliseen asemaan sukupuolen perusteella;*
- 2) eri asemaan asettamista vanhemmuuden tai perhehuoltovelvollisuuden perusteella.*

Edellä 3 momentissa tarkoitettu menettely ei kuitenkaan ole syrjintää, jos sillä pyritään hyväksyttävään tavoitteeseen ja valittuja keinoja on pidettävä aiheellisina ja tarpeellisina tähän tavoitteeseen nähden.

Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.

Seksuaalista häirintää ja häirintää sukupuolen perusteella samoin kuin käskyä tai ohjetta harjoittaa sukupuoleen perustuvaa syrjintää on pidettävä tässä laissa tarkoitettuna syrjintänä.

Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan tässä laissa sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Sukupuoleen perustuvalla häirinnällä tarkoitetaan tässä laissa henkilön sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvää ei-toivottua käytöstä, joka ei ole luonteeltaan seksuaalista ja jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan tämän henkistä tai fyysistä koskemattomuutta ja jolla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

8 b § (11.11.2016/915)

Syrjintä oppilaitoksissa

Oppilaitoksen sekä muiden koulutusta ja opetusta järjestävien yhteisöjen menettelyä on pidettävä tässä laissa kiellettyinä syrjintänä, jos henkilö asetetaan opiskelijavalinnoissa, opetusta järjestettäessä, opintosuoritusten arvioinnissa tai oppilaitoksen tai yhteisön muussa varsinaisessa toiminnassa sukupuolen perusteella muita epäedullisempaan asemaan taikka muutoin kohdellaan 7 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

10 a § (15.4.2005/232)

Oppilaitoksen velvollisuus antaa selvitys menettelystään

Oppilaitoksen sekä muun koulutusta ja opetusta järjestävän yhteisön on pyynnöstä viivytyksettä annettava kirjallinen selvitys menettelystään opiskelijalle, joka katsoo joutuneensa syrjityksi 8 b §:ssä mainituin tavoin.

Selvitykseen ei saa merkitä tietoa kenenkään terveydentilasta tai muista henkilökohtaisista oloista ilman tämän suostumusta.

YHDENVERTAISUUSLAKI (1325/2014)

8 §

Ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.

Välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi tässä laissa tarkoitettua syrjintää on häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä.

9 §

Positiivinen erityiskohtelu

Sellainen oikeasuhtainen erilainen kohtelu, jonka tarkoituksena on tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen taikka syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäiseminen tai poistaminen, ei ole syrjintää.

10 §

Välitön syrjintä

Syrjintä on välitöntä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

11 §

Erilaisen kohtelun oikeuttamisperusteet

Erilainen kohtelu ei ole syrjintää, jos kohtelu perustuu lakiin ja sillä muutoin on hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia.

Erilainen kohtelu on kuitenkin oikeutettua siinäkin tapauksessa, että kohtelun oikeuttamisperusteista ei ole säädetty, jos kohtelulla on perus- ja ihmisoikeuksien kannalta hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia. Tätä säännöstä ei kuitenkaan sovelleta, kun kyse on:

- 1) julkisen vallan käytöstä tai julkisen hallintotehtävän hoidosta;*
- 2) itsenäisen ammatin tai elinkeinon harjoittamisen edellytyksistä taikka elinkeinotoiminnan tukemisesta;*
- 3) koulutuksen, mukaan lukien erikoistumis- ja uudelleen koulutuksen, tai ammatillisen ohjauksen saamisesta;*
- 4) jäsenyydestä tai toiminnasta työntekijä- tai työnantajajärjestössä tai muussa järjestössä, jonka jäsenillä on tietty ammatti, taikka järjestön antamista etuuksista;*
- 5) erilaisesta kohtelusta etnisen alkuperän perusteella.*

12 §

Erilaisen kohtelun oikeuttamisperusteet työssä ja työhön otettaessa

Erilainen kohtelu työsuhteessa ja julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa sekä työharjoittelussa ja muussa vastaavassa toiminnassa samoin kuin työhön tai palvelukseen otettaessa on oikeutettua, jos kohtelu perustuu työtehtävien laatuun ja niiden suorittamista koskeviin todellisiin ja ratkaiseviin vaatimuksiin ja kohtelu on oikeasuhtaista oikeutettuun tavoitteeseen pääsemiseksi.

Ikään tai asuinpaikkaan perustuva erilainen kohtelu on lisäksi oikeutettua, jos kohtelulla on objektiivisesti ja asianmukaisesti perusteltu työllisyyspoliittinen tai työmarkkinoita koskeva tavoite taikka jos erilainen kohtelu johtuu eläke- tai työkyvyttömyysetuuksien saamisedellytykseksi vahvistetuista ikärajoista.

13 §

Välillinen syrjintä

Syrjintä on välillistä, jos näennäisesti yhdenvertainen sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella, paitsi jos säännöllä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

14 §

Häirintä

Henkilön ihmisarvoa tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukkaava käyttäytyminen on häirintää, jos loukkaava käyttäytyminen liittyy 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuun syyhyn ja käyttäytymisellä luodaan mainitun syyn vuoksi henkilöä halventava tai nöyryyttävä taikka häntä kohtaan uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri.

Työnantajan menettelyä on pidettävä syrjintänä, jos työnantaja saatuaan tiedon siitä, että työntekijä on joutunut työssään 1 momentissa tarkoitetun häirinnän kohteeksi, laiminlyö ryhtyä käytettävissään oleviin toimiin häirinnän poistamiseksi.

15 §

Kohtuulliset mukautukset vammaisten ihmisten yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi

Viranomaisen, koulutuksen järjestäjän, työnantajan sekä tavaroiden tai palvelujen tarjoajan on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa asioida viranomaisissa sekä saada koulutusta, työtä ja yleisesti tarjolla olevia tavaroita ja palveluita samoin kuin suoriutua työtehtävistä ja edetä työuralla.

Mukautusten kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan huomioon vammaisen ihmisen tarpeiden lisäksi 1 momentissa tarkoitettun toimijan koko, taloudellinen asema, toiminnan luonne ja laajuus sekä mukautusten arvioidut kustannukset ja mukautuksia varten saatavissa oleva tuki.

Työnantajan on pyynnöstä viipymättä annettava kirjallinen selvitys menettelynsä perusteista vammaiselle, joka katsoo kohtuullisten mukautusten epäämisen vuoksi tulleen syrjityksi työtä tai virkaa hakiessaan taikka työ- tai virkasuhteessa.

3. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tavoitteet

Tasa-arvolaki (1986/609) ja yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) ovat toisiaan täydentävät lait, joilla pyritään edistämään sukupuolten välistä tasa-arvoa ja ehkäisemään kaikenlaista syrjintää. Tasa-arvosuunnitelman tavoitteena on edistää tyttöjen ja poikien yhdenvertainen ja tasa-arvoinen kohtelu oppilasvalinnoissa, opetuksen järjestämisessä, arvioinnissa ja koulun muussa toiminnassa. Oppilaitosten tasa-arvotyön tavoitteena on myös lisätä oppilaiden ja opiskelijoiden tietoisuutta tasa-arvosta ja yhdenvertaisuutta ja sen kautta edistää yhteiskunnallista tasa-arvoa.

Opetuksessa yhdenvertaisuus ymmärretään laajana käsitteenä, johon kuuluu sukupuolten välisen tasa-arvon lisäksi taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen tasa-arvo. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa on sitouduttu kannustamaan jokaista oppilasta omien mahdollisuuksien tunnistamiseen ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja, lisäämään oppilaiden tietoisuutta sukupuolen moninaisuudesta, pitämään tasa-arvo koulun kehittämisen ohjaavana periaatteena, toimimaan sukupuolitietoisesti opetuksessa ja opetusmateriaalin sekä yhteistyökumppaneiden valinnassa.

4. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön periaatteet Honkajoella

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman pohjaksi on tehty kevätlukukaudella 2019 tasa-arvokysely oppilaille. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tavoitteet on poimittu oppilaille tehdystä kyselystä. Kysely toteutetaan vähintään kolmen vuoden välein, kun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma tarkistetaan. Tasa-arvokyselyn tekemisestä vastaa sivistystoimenjohtaja.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on laadittu kolmeksi vuodeksi (2019-2022) ja se liitetään Honkajoen opetussuunnitelman liitteeksi. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on

opetussuunnitelman osana koulun toimintaa ohjaava asiakirja, jonka tavoitteiden toteutumista seurataan opettajainkokouksissa. Tavoitteiden toteutumisen arvioinnin pohjana ovat luokkakeskusteluista ja vanhempainkeskusteluista kerätyt kommentit. Tuotettu arviointitieto kirjoitetaan osaksi lukuvuosiarviointia. Tarvittaessa tasa-arvokysely tehdään uudelleen.

Oppilaiden tietoisuutta sukupuolen moninaisuudesta edistetään eri oppiaineissa. Opettajien ja koulun henkilökunnan tietoisuutta ja osaamista tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvistä asioista lisätään tutustumalla Opetushallituksen materiaaliin ”Tasa-arvotyö on taitolaji”. Opas sisältää materiaalia aiheen käsittelyyn eri oppiaineissa sekä aiheeseen liittyvien käsitteiden määrittelyä ja on hyödyllinen kaikille koulussa työskenteleville.

5. Tasa-arvotilanne Honkajoella

Keväällä 2019 Honkajoen kouluissa toteutettiin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysely. Kyselyyn vastasivat perusopetuksen oppilaat sekä Honkajoen lukion opiskelijat (Honkajoen lukio on kuitenkin osa Kankaanpään yhteislyseota, jolla on oma tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmansa eikä lukion tuloksia käsitellä tässä suunnitelmassa).

Yläkoulun oppilaat ovat vastanneet kyselyyn sähköisesti, alakoulun oppilaat kävivät kyselyn pohjalta luokissa tasa-arvokeskustelut, joiden ajatukset koottiin yhteen. Tasa-arvokysely tehtiin Opetushallituksen Tasa-arvotyö on taitolaji -oppaan mallin mukaan.

Kyselyvastausten pohjalta valittiin kehittämiskohteeksi asiallinen ja tasa-arvoinen käyttäytyminen koulussa ja sosiaalisessa mediassa. 18,9 % yläkouluikäisistä on nähnyt tai kokenut vartaloon tai seksuaalisuuteen liittyviä epäasiallisia huomautuksia ja 24,3 % on nähnyt tai kokenut loukkaavaa tai kaksimielistä puhetta. Lisäksi yksittäiset vastaajat ovat kokeneet epämiellyttävää lähentelyä tai saanut epäasiallisia viestejä tai puheluita. Vastauksista voi päätellä, että kaikki tasa-arvoa tai yhdenvertaisuutta loukkaavat teot eivät tule koulun henkilökunnan tietoon. Jatkossa onkin syytä keskustella asiasta aiempaa enemmän ja edistää sekä ylläpitää oppilaiden tietoisuutta tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvistä asioista ja periaatteista. Alakoululaisista häirintää ovat kokeneet muutama isommista oppilaista, yleisintä negatiivinen kommentointi on sosiaalisessa mediassa.

Alakoululaiset ja suurin osa yläkoululaisista (94,7 %) kokee olonsa koulussa turvalliseksi. Siirryttäessä kohti yläkoulua oppilaiden halu tulla kouluun vähenee, neljäsluokkalaiset tulevat kouluun mielellään, viidesluokkalaisista 90 % ja yläkoululaisista enää 68,4 %. Alakoululaisten on huomattavasti yläkoululaisia helpompaa kertoa ongelmista opettajalle. Positiivista on, että alakoulun oppilaat eivät koe sukupuolen vaikuttavan opettajien ohjaamiseen ja opettamiseen, vaan kaikkia kannustetaan samalla tavalla. Yläkoululaisista sen sijaan 52,6 % kokee, että oppilaan sukupuoli vaikuttaa opettajan suhtautumiseen ja 23,7 % on sitä mieltä, että oppilaan sukupuoli vaikuttaa myös oppilaan arviointiin.

Yläkoulussa sekä tyttöjen (92,1 %) että poikien (89,5 %) sallitaan ilmaista mielipiteitään oppitunnilla. Sekä tyttöjä (81,6 %) että poikia (78,9 %) kannustetaan tekemään heitä kiinnostavia oppiainevalintoja. Yläkoululaisista 83,8 % kokee, että koulu on tasa-arvoinen.

6.Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävät toimenpiteet 2019-2022

Tasa-arvokyselyn pohjalta valittiin kehittämiskohteeksi asiallinen ja tasa-arvoinen käyttäytyminen koulussa ja sosiaalisessa mediassa. Kaikkien kouluissa opiskelevien ja työskentelevien on kohdeltava toisiaan kunnioittavasti ja tasavertaisesti. Minkäänlaista henkilöön tai ryhmään kohdistuvaa häirintää ei suvaita. Myöskään ei-toivottu kielenkäyttö, kuten ulkonäön arvosteleminen, nimittely, haistattelu, kiroilu, härskit puheet tai muu uhkaava käyttäytyminen ei ole sallittua. Niin ikään sukupuolisesti vihjailevat eleet ja seksuaalisesti värityneet viestit kuuluvat toimintaan, joka ei ole hyväksyttävää. Jokaisella oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Epäasialliseen kielenkäyttöön ja käyttäytymiseen puututaan. Toimenpiteinä käytetään luokasta poistamista, kasvatust keskustelua ja tarvittaessa rehtorin puhuttelua. Jos on joutunut häirinnän kohteeksi, tulee tämä ilmaista häiritsijälle ja mikäli tämä ei auta, tulee ilmoittaa asiasta opettajalle tai muulle koulun henkilökuntaan kuuluvalla.

Etenkin yläkoulussa oppimisen arvioinnin tasa-arvoisuuteen ja läpinäkyvyyteen on syytä kiinnittää huomiota. Arvosanat tulee antaa osaamisen ja tiedon perusteella. Perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan arvioinnin tulee olla kannustavaa ja rohkaisevaa. Oppimisen tavoitteiden ja arvioinnin perusteiden tulee olla oppilaiden tiedossa oppimisen aikana. Arvioinnin tulee olla oikeudenmukaista ja tasapuolista ja sen tulee pohjautua riittävän kattavaan näyttöön.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämässä ensisijaista on koulun ilmapiiri ja toimintakulttuuri. Oppilaiden ja opettajien sekä koulun muun henkilökunnan välinen luottamus on perusedellytys sille, että mahdollisista ristiriidoista ja ongelmista uskalletaan kertoa. Asioista voidaan olla eri mieltä, mutta pulmat ratkaistaan rakentavassa ja toista kunnioittavassa vuorovaikutuksessa.

7.Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmasta tiedottaminen

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma liitetään osaksi Honkajoen opetussuunnitelmaa, joka on luettavissa koulujen kotisivulla. Tasa-arvosuunnitelman tavoitteita pidetään esillä koulun arjessa, kuten esim. oppitunneilla ja opettajainkokouksissa. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmasta tiedotetaan myös vanhempainilloissa.